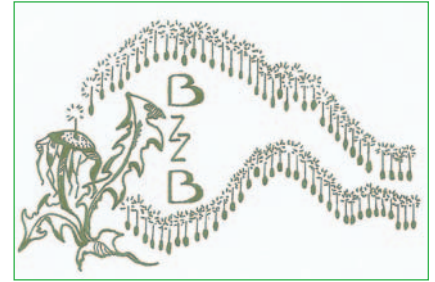

Nieuwsbrief

Stichting
Behoud de Zak van Zuid-Beveland
Secretariaat: v.d.Poest Clementstr 7,
4443 AL Nisse
Tel. 0113 - 649536
Triodos Bank : NL94TRIO0198420285
e-mail: bzzb@hetnet.nl
www.bzzb.nl

SEPTEMBER 2021

Van het bestuur

De zomer laat zich wispelturig zien. Toch heerst er opluchting door vrolijke temperaturen en minder regels. Genieten en vakantie vieren in eigen land is bijna een must, maar ook een ontdekking voor velen. De toerisme- en horecaondernemers varen er wel bij. De evenementenbranche mag nog nauwelijks meedoen, dit zorgt voor teleurstelling ook in onze contreien. De bekende jaarlijkse evenementen gaan niet door of krijgen een andere vorm. Wat zien we en wat missen we in de Zak van Zuid-Beveland? Tijd voor bezinning.

Als je eens even rond surft op internet zie je hoeveel aanbod aan verblijfsrecreatie er al is. Je kunt je afvragen of dat nog veel meer moet worden. Een ding is duidelijk, rust en ruimte is wat ook nu en hier hooggewaardeerd wordt. De landschappelijke omgeving scoort. Een plukje geschiedenis, wat goede tips en gastvrije ontvangst. Zo moeilijk is het niet. Sla de reviews er maar op na.

Over de toekomst van de Zak van Zuid-Beveland wordt op vele niveaus nagedacht; bestuurlijk maar ook door ondernemers van projectontwikkelaars tot idealisten. Het economisch verdienmodel 'rupsje nooit genoeg' dreigt te winnen op vele fronten, ondanks alle urgente problemen. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van volgend jaar klinken de verschillende opties straks door! Het is nu al tijd om je te bezinnen op wat gaande is. Behouden, beschermen en versterken in de richting van een duurzame toekomst. Niet meer, maar beter en slimmer. Dat staat de BZZB voor.

Als bestuur moeten we ook nadenken over de toekomst van de stichting. We hebben elkaar na tijden weer in levende lijve ontmoet. We wisselden uit wat we kunnen betekenen in deze lastige, veeleisende, dwingende tijd. We laten onze stem weer horen met deze nieuwsbrief. We streven naar betrokkenheid en willen bijdragen aan burgerparticipatie van goed voorbereide burgers. Je bezinnen op de in- en outs voor de toekomst is een levensopdracht op zich. Je vergewissen van de impact van een bepaalde ontwikkeling of recente aanvraag in je directe leefomgeving en daar met elkaar tijdig een gefundeerde mening over vormen scheidt verbondenheid, wijsheid en kracht. Laat niet over je beslissen, maar denk mee en kom in actie. In deze nieuwsbrief staan ideeën.

Donateurs geven de BZZB al vanaf 1989 de gelegenheid voor het bedrag van tenminste € 8,- om actief te zijn. Veel dank daarvoor weer! We streven naar verjonging om te kunnen blijven werken voor de Zak! Dus nieuwe donateurs, vrijwilligers en geïnteresseerden voor bestuur meld je aan. Zie www.bzzb.nl

Voor de zending van deze nieuwsbrief hebben we het adressenbestand weer nagezien. Klopt er toch iets niet aan adressering of anderszins, laat dat dan weten op bzzb@hetnet.nl of 0113-649536. Geef u de voorkeur aan de kleurige mailversie van de nieuwsbrief, geef dan uw mailadres door. Vergeet tenslotte niet u tijdig aan te melden voor de donateurmiddag, meer hierover leest u op pagina 12.

Hebben dorpsraden macht?

Alle dorpen in Borsele hebben een dorpsraad. De gemeente geeft ze de volgende omschrijving: Een raad die is samengesteld uit inwoners van het dorp, met als taak het vertalen van de algemene belangen uit het dorp naar de gemeente en het stimuleren en activeren van bewonersparticipatie. Het college geeft ze een 4-jarig subsidietje met wat eisen. Daarvoor beoordeelt het college of de dorpsraad voldoende representatief en democratisch is.

Alle dorpsraden hebben dezelfde taak. De dorpen die ze vertegenwoordigen verschillen. Ook de raden verschillen onderling aanzienlijk: in getal, in kracht en in activiteit. Toch hebben ze op cruciale momenten een belangrijke functie, die binnen de Omgevingswet met burgerparticipatie en draagvlak in het vaandel alleen maar toeneemt.

Het is de gemeente zelf die dorpsraden betreft bij zaken die ze ontwikkelen en die de dorpen aangaan (*groenstructuurplannen, Borsele 2030, toekomst-/omgevingsvisie, gebiedsvisies, masterplannen enzovoort*). De gemeente wil peilen hoe een dorpsraad erover denkt of heeft ze gewoon nodig om te laten zien dat bewoners mogen meedenken bij beleid. Dit gebeurt zo vaak, dat dorpsraden niet aan alle oproepen (kunnen) voldoen. Het democratisch vertegenwoordigingsgehalte hangt nauw samen met de openbaar-

heid van die bijeenkomsten. Soms weten dorpsbewoners van niets.

De opdracht van jaarlijks een openbare (jaar)vergadering is een magere manier van dorpsraden om dorpsbewoners op de hoogte te houden. Soms is er een site of een dorpskrant waar ze tussentijds gebruik van maken. Maar de vraag rest of ze hun achterban voldoende raadplegen en informeren. In de praktijk blijkt dat soms tegen te vallen. Het sterkst is een dorpsraad als er bijzondere belangen op het spel staan. Het komt dan als sluitstuk op een proces op besluitvorming of uitvoering aan, of ontstaat plotseling als iets ingrijpends zich aandient. Dan kan een dorpsraad ineens opbloeien en heel verbindend werken. Dan blijkt dat dorpsraden de stem van een dorp sterk kunnen vertolken en invloed winnen op voorwaarde dat stappen gezamenlijk worden gezet.

Meningen kunnen verschillen, maar het moet niet zo zijn dat een dorpsgemeenschap verdeeld raakt. Dorpsraden dienen altijd het algemeen belang van het dorp. Het is niet goed als dorpsraden elkaar afvallen of bestrijden. In het verleden is daar wel eens een speciaal overleg over gevoerd met alle dorpsraden, wat tot afspraken leidde over onderling vertrouwen, wederzijds respect en open communicatie. De rol van de gemeente werd daar ook als belangwekkend gezien, want ook die moet zich coöperatief opstellen. De dorpswethouder zou een grote rol daarin hebben. Bestaat deze werkelijkheid?

Burgerbetrokkenheid is een groot goed. Vertrouwd zijn met de omgeving en de dorpsgemeenschap. Het dorpsgevoel vertolken. Voor een gezamenlijke leefplek zorgen en ervoor opkomen als het nodig is of gevraagd wordt, is een verdienselijke bezigheid. Door hun inbreng hebben dorpsraden invloed en dat is een beetje macht. De BZZB komt regelmatig vertegenwoordigers uit dorpsraden tegen en is bekend met alle bovenstaande situaties. Advies? Dorpsraden laat van je horen, doe mee!

Op de hoogte van je omgeving

Als de BZZB een melding krijgt over iets storends, zoekt ze uit wat er aan de hand is. Dat kan bijvoorbeeld gaan over een boom die verdwijnt, vervuiling, grondverplaatsing, jacht, bouw, sloop en ga maar door. We hebben voor een antwoord altijd anderen nodig.

Met vragen kun je overigens ook zelf altijd terecht bij de overheden: gemeente, provincie, waterschap of behorende organisaties. Op hun website hebben ze daar vaak een speciale knop voor of je belt ze gewoon. Het is hun taak je te antwoorden.

Bij navraag merk je al gauw dat allerlei verantwoordelijkheden redelijk ingewikkeld liggen. Daarbij speelt als eerste de vraag, wie eigenaar is van de plek waar het probleem speelt. En dan komen de regels – voor de ene situatie dit en voor een andere dat - ook degene die erop toe moet zien kan verschillen. Soms zie je door de bomen het bos niet meer. Voor het sluitstuk bij 'overtreding' blijkt de handhaving vaak een moeilijke en tijdrovende weg.

Toch is zo goed als alles geregeld in ons land. Je kan en mag niet zomaar iets doen. Voor veel zaken zijn meldingen of vergunningen nodig. De BZZB volgt zo goed en zo kwaad als het gaat verleende omgevingsvergunningen en bestemmingsplanwijzigingen in de gemeente. Dan kan je vroegtijdig signaleren wat er verandert en eventueel bezwaar indienen. Dat doen we zelden overigens. Iedereen kan vergunningen volgen voor zijn eigen omgeving (postcode). Je geeft aan dat je op de hoogte wil blijven bij www.overheid.nl, 'berichten over uw buurt'. Je krijgt dan een digitale melding als er een aanvraag is bij je in de

buurt. Je kunt zelf afwegen of het een aanvraag is, die je interesse opwekt. Wordt de omgevingsvergunning verleend, dan moet je naar het gemeentehuis voor meer informatie en om het dossier in te zien, want zover gaat de digitale dienstverlening nog niet (misschien over een paar jaar). Een afspraak is nodig, want in verband met de privacywet moeten de stukken geanonimiseerd. Je krijgt de stukken ter inzage en je krijgt antwoord op de vragen die je stelt. Als de vergunning verleend is, volgt een bezwaartermijn van exact 6 weken na datum van publicatie.

Over een aanvraag geeft de gemeente in principe geen informatie. Ze bepalen dan nog, wat ze er mee aan moeten. Als je erg nieuwsgierig bent, informeer je toch. De gemeente moet inzage geven, zolang op grond van de Wet Openbaar Bestuur. Ook de aanvrager is te vinden via het adres. Een aanvraag verdwijnt na digitale publicatie regelmatig in het niets, bijvoorbeeld door intrekking of niet vergunningplichtig zijn. Sommige aanvragen gaan een super ingewikkeld traject in. Bij een helder omschreven aanvraag is gelijk duidelijk dat het een moeilijk geval is. Soms ook niet, de omschrijving van de aanvrager die verbloemend kan zijn, geeft de gemeente gelijkluidend door aan 'berichten over uw buurt'.

De nieuwe Omgevingswet rept over burgerparticipatie en draagvlak. Dus verzoekt de gemeente een aanvrager om zijn omgeving te informeren. Of die dat doet, hoe en aan wie, blijft de vraag. Op zich zou het opwindend schelen als de 'omgeving' tijdig betrokken is, bij grote of kleine plannen. Er zijn altijd burens. Belangen kunnen aanzienlijk verschillen en maar beter in een vroeg stadium helder zijn.

Landbouw en landschap

Natuur en landschap in de Zak is een veel gekoesterd beeld. Maar als je even stil staat en goed kijkt, dan is het bovenal een zorgelijk beeld. Natuur komt de Zak te kort: de gemeente Borsele heeft 90% minder grondgebied als beschermde natuur dan een gemiddelde gemeente in ons land. En het authentieke landschap staat onder zware druk van schaalvergroting en

intensivering. Zelfs in de Zak lijkt landschap alleen maar het prachtige decor om zoveel mogelijk te produceren en te verdienen: economisch gewin maakt de dienst uit ... Natuurlijk is landschap meer dan een plaatje, meer dan alleen intieme beelden en weidse vergezichten. Maar een mooi landschap is ook balsem voor de ziel. De voort-

urende ontluistering en uitputting van het landschap door infrastructuur en industriële landbouw doen pijn aan het hart van de liefhebber. Landschap is ook een vorm van erfgoed en geeft uitdrukking aan onze historie. Zo heeft het de betekenis van een geschiedenisboek. De Zak is bij uitstek een voorbeeld van een gaaf en goed leesbaar geschiedenisboek.

Soms zie je een landschapselement op een ogenschijnlijk rare plek. Zo staat aan de Pietersdijk ineens een prachtige grenslinde op een kleine grondhoop. Ooit lag daar de afrit naar een kleine zakdijk vanwaar het veen uit de aangeslibde jonge polder werd gewonnen. Dat veenwinnen en dat kleine weggetje is allang verdwenen, maar die grenslinde staat er nog te staan, als een stille getuige van ooit...

In de Zak heeft op grote schaal moeraning plaatsgevonden: veenwinning ten behoeve van zoutproductie. Dat was in de Middeleeuwen een belangrijke economische activiteit in het agrarisch gebied. Hier werd zout gewonnen door het afgraven van veen. Op plaatsen waar zeewater in contact kwam met veen nam het veen een deel van het zout op en werd het lonend om dit zoute veen te gaan gebruiken voor de zoutwinning. Het veen

werd daartoe vergraven, gedroogd, nog enkele malen met zeewater overgoten en gedroogd, tot het verzadigd van zout was. Daarna werd het veen verbrand en werd het zout uit de as gewonnen. Deze zoutwinning had grote landschappelijke gevolgen. Door het vergraven van de zoute veenlagen nodigde men de zee als het ware uit om verder het land binnen te dringen. Tal van dijkdoorbraken waren dan ook het gevolg van zoutwinning. Op Zuid-Beveland hebben de moeraningactiviteiten bijgedragen aan de lage ligging van de poelgebieden. Vaak bleef na de moeraning een hobbelig landschap over, doordat men de moeite niet nam om het land goed te egaliseren. Vanwege het overstromingsgevaar werd het moeraning (of darinck delven) al snel aan banden gelegd en verboden. Als compensatie werd het toegestaan om dijken te beplanten en de bomen te gebruiken (als bouw materiaal, geriefhout en brandstof). We danken aan veranderingen in het agrarisch grondgebruik dat authentieke Zeeuwse landschap met z'n hollebollige weilanden en boomdijken. Onze geschiedenis bestaat ondanks en zeker ook dankzij veranderingen.

En we staan weer aan de vooravond van ingrijpende en onontkoombare veranderingen. De zorg voor een duurzame toekomst vraagt om een andere omgang met onze omgeving. We kunnen niet – met oogkleppen op – doorgaan met feest vieren ten koste van ons kapitaal uit het verleden en voor rekening van generaties in de toekomst. Om de aarde niet uit te putten moeten we anders gaan consumeren en produceren.

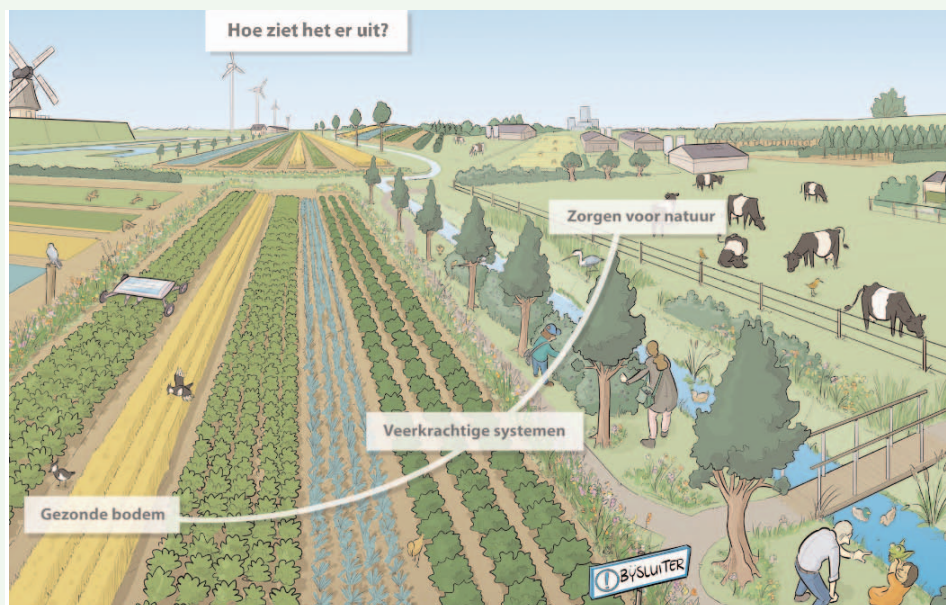
lees verder op pagina 5

in de Zak op kantelpunt

De gangbare landbouw is een doodlopende weg

De intensivering van het grondgebruik in de landbouw leidde tot een enorme volumegroei en tegelijk een grotere mestproductie en een hoger gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Dit heeft ondertussen geleid tot een toenemende vermisting van bodem, lucht, grond- en oppervlaktewater. Tegelijk met de productieverhoging aan de ene kant stapelen aan de andere kant de problemen zich op: verdroging, te veel water in de winter en te weinig in de zomer, daling van het grondwaterpeil, stikstofprobleem, industriële landbouw, verschraving en kaalslag van natuur en landschap. Weidevogels, kievit, grutto, leeuwerik, graspiepers, patrijzen zijn nagenoeg verdwenen en tortelduiven koeren niet meer. Zinderde in de jaren '70 op een warme zomerdag de lucht in de Poel van de zang van graspiepers en veldleeuweriken, nu is het al bijzonder als je een kievit ziet! De hemel boven de polder is stil geworden.

En de problemen zijn breder, wereldwijd en systeem-omvattend. Door die schaalvergroting zijn er natuurlijk minder boerenbedrijven overgebleven. In ons land is het aantal boerenbedrijven de afgelopen 20 jaar bijna gehalveerd(!); van bijna 100.000 in het jaar 2000, naar ruim 50.000 in het jaar 2020. In de provincie Zeeland is de achteruitgang van agrarische bedrijven in de laatste 20 jaar ruim 30% (van 4229 naar 2775). In de gemeente Borsele zijn nu nog 450 boerenbedrijven. De schaal-

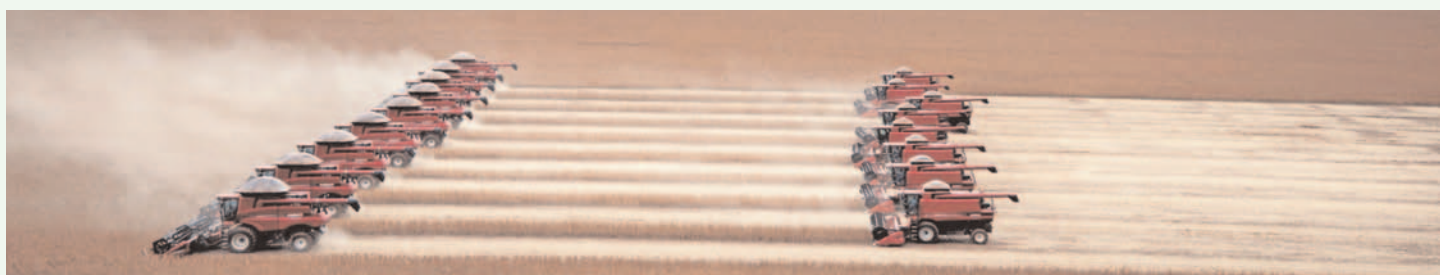

vergroting in de landbouw is ook gepaard gegaan met een stille sanering van de agrarische sector; ook het aantal boeren is dramatisch gedaald. Ook dat mag je een kaalslag noemen. Het beeld van de boerderij als familiebedrijf is een sprookje geworden. De boer is ondernemer geworden, met een computer en een loonwerker. De boer is nog altijd de zwakste schakel in een sterke wereldomvattende keten, waarin voedingsindustrie en grootwinkelbedrijven en niet te vergeten de banken de dienst uitmaken. Het lijkt voor vele boeren de enige weg om de kreet van deze zogeheten vrije markt de lokroep van 'steeds meer, steeds groter' maar te volgen, ondanks alle persoonlijke voorkeuren en vaardigheden van de boer zelf. Die ziet ook wel dat het niet goed gaat met de grond, met het water, met de natuur waarin hij moet werken. Omdat het agrarisch grondgebruik de meest voorkomende economische activiteit in het buitengebied is, zullen de ontwikkelingen

in de landbouw ons landschap gaan bepalen. Langzaam zien we een omslag in het denken over de landbouw. In beleidsstukken van het ministerie en zeker in de plannen van de EU wordt de omslag ingezet naar een houdbare landbouw.

Kringlooplandbouw

Kringlooplandbouw is een vorm van duurzame landbouw waarbij de kringloop van stoffen gesloten is. Dit houdt in dat we agrarische biomassa en de daarin opgeslagen voedingsstoffen vasthouden in het voedselsysteem. Door veel zuiniger om te gaan met schaarse grondstoffen en minder biomassa te verspillen, hoeven minder voedingsstoffen van elders te worden aangevoerd in de vorm van bijvoorbeeld kunstmest en geïmporteerd veevoer. De beschikbaarheid van circulaire grondstoffen bepaalt daarmee de (meer bescheiden) productiecapaciteit en de verantwoorde consumptie.

vervolg *Landbouw en landschap in de Zak op het kantelpunt*

Kringlooplandbouw kan op vele manieren, afhankelijk van de vaardigheden van de ondernemer, de mogelijkheden in de omgeving, de kansen in de markt. Kortom, een variëteit aan bedrijfsplannen variërend van intensief tot extensief; van klein naar groot en van low-tech tot high-tech. Het is niet terug naar Ot en Sien, maar vooruit naar een mooi landschap met nieuwe en slimme middelen.

Slimmer betekent gebruik maken van moderne technologie. Precisielandbouw kan de toepassing van bestrijdingsmiddelen sterk terugbrengen. Waarom zou je een heel blok suikerbieten willen bespuiten als de (beginnende) aantasting maar op een enkele plek voorkomt? Alleen daar en dan spuiten als het nodig is, kan volgens Wageningen het gebruik van bestrijdingsmiddelen tot 20% terugbrengen. Dat is een grote kosten besparing voor de boer en een geweldige verbetering voor de andere levende organismen op de akker. Bij gebruik van lichte machines blijft de bodemstructuur met veel poriën zoveel mogelijk intact. De gewassen ontwikkelen een beter wortelstelsel en nemen daarmee voldoende water en voedingsstoffen uit de bodem op. Met behulp van robotica, GPS en ICT worden autonome machines ingezet. De machines zijn kleiner en

lichter en doen preciezer hun werk dan de huidige monsterlijk grote.

Een uitbreiding van het teeltplan met rustgewassen (o.a. grasklaver of veldbonen) en meer afwisseling met granen en vanggewassen verbetert de bodemkwaliteit en de organische stofopbouw. Er blijven meer gewasresten achter, de bodemstructuur wordt beter en er wordt meer stikstof vastgelegd. Ook is de bodem minder gevoelig voor onkruiden en ziekten. Een ruimer bouwplan behaalt op lange termijn dezelfde opbrengsten en heeft daarvoor minder (kunst)mest-aanvoer en gewasbeschermingsmiddelen nodig. Andere eiwitrijke gewassen telen levert ook een bijdrage aan de – noodzakelijke – verschuiving naar meer plantaardige en gezonde voeding en beperking van de dierlijke productie.

Het aansluiten bij natuurlijke processen is niet alleen gunstig voor de landbouw, maar draagt ook bij aan een fraai en gewaardeerd natuurlijk boerenlandschap. Een vorm van kringlooplandbouw die hierin een stap verder gaat is een 'natuurinclusieve' landbouw, die specifiek is. Zo biedt de strokenlandbouw een landschappelijke aanblik van de smalle percelen met verschillende gewassen dat lijkt op het polderland in de Zak zoals vroeger ontstaan, rekening houden met de (cultuur)historie. Al eerder heeft de BZZB gevraagd om ook de strokenlandbouw te

verrijken met landschapselementen in de lijnen, sloten, heggen en struiken, poelen.

De ambitieuze klimaat- en natuurdoelen gaan niet samen met grootschalige intensieve landbouw. Er zijn mogelijkheden om de negatieve effecten te verminderen, zoals met kringlooplandbouw waarbij de voedingsstoffen voor de bodem en de producten in (liefst regionale) kringlopen worden gesloten en het gebruik van kunstmest wordt gestopt. Dat zal een besparing opleveren, maar niet genoeg in het landbouw intensieve Nederland. Aan krimp in de productie valt niet te ontkomen. 'Nederland Landbouwland' is onhoudbaar. Het oude adagium van groter en meer is een valse belofte. Doorgaan luidt het einde in van de roemrijke traditie van agrarisch ondernemerschap en van het cultuurlandschap dat we zo zeer waarderen. De weg naar een houdbare toekomst vraagt om het verlaten van de oude vormen en gedachten. Dat zal nog in veel hoofden een moeilijk te nemen draai zijn. Het zal niet meevallen om in de nieuwe ideeën voor duurzame economie, in Greta Thunberg en Extinction Rebellion de herauten van onze toekomst te zien. Een reactie van ontkennen en vermijden, van de kop in het zand steken en gewoon doorgaan op de oude voet ligt natuurlijk veel meer voor de hand. De keuze tussen de makkelijke brede weg en de smalle lastige weg

Gemotoriseerd door de Zak

Er zijn tal van manieren om je door de Zak te verplaatsen. Op wandelschoenen of op een gewone fiets kom je eigenlijk al een heel eind en de auto, de trekker en de stoomtram zijn natuurlijk al sinds jaar en dag in dit landschap ingeburgerd. Toch verschijnen er nog steeds nieuwe soorten gemotoriseerd vervoer en daar zitten heuse exoten bij zoals de tuk-tuk. Met een beetje fantasie zie je parallellen met de veranderende ecologie ...

De ene motor is natuurlijk de andere niet. Als het bijvoorbeeld gaat over geluid, is de verbrandingsmotor veel 'extraverter' dan de elektromotor. Zo'n verbrandingsmotor maakt van sommige voertuigen zelfs regelrechte brulapen. Daar bovenop nodigen sommige voertuigen helaas ook niet uit tot verstandig weggebruik.

Neem nou zo'n buggy die je kunt huren voor een puzzeltocht. Zo'n voertuig is van top tot teen ontworpen voor rauwe actie. Een citaat van de website van een Zeeuwse verhuurder ten spijt: "Buggytocht is bedoeld voor de fun en vooral leuke tijd, waarbij crossen, stunts en racen geen onderdeel hiervan uitmaken." Nu is het begrip 'fun' nogal onderhevig aan perceptie en ik vraag me af of de gebruiker die fun er nog van inziet als je niet mag crossen met een apparaat dat specifiek daarvoor ontworpen is. Bovendien, eenmaal op pad, wie controleert dan of je niet alsnog crost, racet of stunt?

Buggy's en andere torretjes

Een ander citaat van diezelfde website: 'Nadat je alle onverharde wegen hebt ontdekt, is het tijd voor een relaxte borrel'. Die borrel kunnen de geschrokken wandelaars die je passeerde in je ronkende vehikel vast ook wel gebruiken. En wat te denken van al die échte bugs en andere beestjes die wonen op die onverharde dijkjes in de Zak en die je met je terreinbanden op een haar na miste... of juist net niet? Nee, voor dit type buggy's is wat ons betreft geen plaats in de Zak.

In grote lijnen denken we hetzelfde over quads. De Zak heeft geen behoefte aan quadrijders die op zondagochtend in kolonne over onverharde wegen scheuren. In het gunstigste geval verstoren ze daar alleen de rust, in het ernstigste geval gebeuren er ongelukken. Helaas zijn er van beide gevallen al voorbeelden bij ons gemeld.

Toch moet ik hier een kanttekening plaatsen: agrariërs schaffen tegenwoordig soms een quad aan als extra werkpaard op de boerderij. Hier gaat het dan om de 'utility'-versie van dat voertuig (die onderscheidt zich onder meer door de lagere topsnelheid, het hogere vermogen, de

onafhankelijke achterwielophanging en de cardanaandrijving). Voor sommige werkzaamheden kan de veel grotere tractor dus gewoon in de schuur blijven staan en dat is niet alleen een uitkomst voor de boer, maar ook voor het milieu.

Invasief

Als er al een parallel is tussen vervoersmiddelen en ecosystemen, dan is de tuk-tuk wat mij betreft het equivalent van de nijlgans. Een invasieve soort die zich door toedoen van de mens buiten zijn oorspronkelijke verspreidingsgebied vestigt en waarvan zijn (groeierende) populatie een bedreiging vormt voor inheemse soorten. Het valt nog te bezien of deze exoot daadwerkelijk een nagel is aan de doodskist van andere transportsoorten, maar het genot van een dagje fietsen door de Zak krijgt sowieso een domper wanneer je wordt ingehaald door een stoet joelende tuk-tukchauffeurs en hun passagiers.

Zijn er dan helemaal geen lichtpuntjes? Ja hoor, de opkomst van de elektromotor bijvoorbeeld, want die is heerlijk stil. Op verschillende plekken is bijvoorbeeld de e-chopper te huur. Qua uiterlijk is het een hippe kruising tussen een scooter en een chopper en zijn elektromotor brengt je naar een maximumsnelheid van 30 km per uur en dat met een actieradius van ongeveer 40 km. Er is geen helmplicht voor deze gemotoriseerde tweewieler, dus: wind in de haren, zon op het gezicht en genieten

lees verder op pagina 9

vervolg 'Gemotoriseerd door de Zak'

Op een website van een Zeeuwse ondernemer die de trendy e-choppers verhuurt, valt te lezen: "De e-chopper is (geruisloos én ook nog eens) milieuvriendelijk!" Die vlieger gaat natuurlijk alleen op als de tweewieler is opgeladen met 100 % groene stroom. Maar goed, nieuwkomers in dit segment zijn wel blijvertjes en dat is mooi, want ze worden steeds goedkoper en zullen op termijn de brommers en snorders met verbrandingsmotoren vervangen.

Proefondervindelijk

Omdat vanaf de zijlijn roepen weinig bijdraagt, huurde ik samen met mijn vriendin twee e-choppers. Hoewel de website zijn geveerde voorvork aanprijst, valt na 35 km toeren vooral de ongeveerde achterbrug op. Die is niet aan te raden voor mensen met weinig zitvles of rugklachten. Mede daardoor laat de e-chopper zich ook niet lenen voor onverharde wegen en dat vindt de BZZB natuurlijk een groot pluspunt!

Voor mensen die de Zak willen verkennen, maar daarvoor de fietsconditie ontberen, is de e-chopper een aanrader. Neem wel even een jasje mee, want anders dan op een fiets wek je niet je eigen lichaamswarmte op. Toch nog een puntje van kritiek: de andere e-chopperaars die wij onderweg tegenkwamen (en dat waren er genoeg) begroetten ons vrijwel allemaal uitbundig met hun claxon. Iets van: 'kijk ons eens iets gemeen hebben!' Hoewel motorrijders die saamhorigheid ook vaak voelen, volstaat bij hen een opgestoken hand. Iets dat natuurlijk veel beter past in ons mooie verstilde landschap.

Tja, eigenlijk is het allemaal een kwestie van etiquette en empathie, rekening houden met elkaar en met de omgeving. De grootste hork maakt van het veiligste vervoermiddel immers nog een gevaarlijk projectiel. Toch zie ik hier een rol voor

Landschapspark Borsele, dat zich door gedragsregels te formuleren voor recreanten meteen van andere Zeeuwse regio's kan onderscheiden. Leg kaders vast waarbinnen je dit bijzondere gebied mooi, rustig en veilig houdt en waarmee je kunt bouwen aan een duurzamer, kleinschalige vorm van toerisme. Alles inclusief een bijbehorende brochure die de toeristische verhuurder uitreikt én uiteraard een standaardboodschap op de website die bij voorbaat luidruchtige, stofwolkproducerende, gemotoriseerde vrijgezellenfuiven buiten de deur houdt.

BZZB bestuur

De geschiedenis, schoonheid en karakteristieke elementen van Zak van Zuid-Beveland verdienen een extra wakend oog. Bescherming en behoud van al dat moois drijft de vier leden van het BZZB bestuur. Hier tijdens een zomerse vergadering met van links naar rechts: Lou Schipper, Mieke van der Jagt, Jan-Kees de Meester en Maatje van der Stel.

Groot ombuigen naar klein

Hoe buig je schaalvergroting en de daarmee samenhangende negatieve effecten om? Is het een kwestie van rustig afwachten tot iedereen beseft dat we op een doodlopende weg zitten, vervolgens te keren en daarna te constateren dat er eigenlijk niets meer te redden valt? Of kunnen we de voortschrijdende en uitputtende intensivering nu al aanpakken? De coöperatie Land van Ons werkt volgens een bijzondere strategie en kiest bewust voor een actieve houding.

**Land
van
Ons**

Regelmatig moeten we met lede ogen aanzien hoe kleinschalig landschap wordt uitgevaagd door schaalvergroting en intensivering. Helaas is dit zelfs in de Zak geen ver toekomstbeeld; dit gebeurt nu. Ga maar eens kijken in de Kamerpolder tussen Ovezande en Oudelande. De boomgaardjes zijn geroid, de elzenhagen gekapt. Daarvoor in de plaats ligt er nu een vlakke met aardappelen. Het nagelnieuwe camperpark (24 camperplaatsen met 16 ampère stroomaansluitingen én wifi) krijgt u er als toegift bij.

Stichting BZZB beschikt helaas niet over de menskracht noch over de middelen om deze teloorgang tegen te gaan. Net als iedere andere burger zijn wij afhankelijk van vergunningverlenende instanties zoals de gemeente Borsele en het waterschap. Maar tot onze grote frustratie zien we dat zij fouten maken in de informatievoorziening en het vergunnen. Daar bovenop wordt er slecht gehandhaafd. Het enige wat wij kunnen doen is zo veel mogelijk

gevallen bekijken en bewustzijn kweken door dit onder de aandacht brengen, want authentieke elementen en bijzondere biotopen die uit het landschap verdwijnen, komen immers nooit meer terug.

Is er hoop? Misschien... Elders in het land is een tegenbeweging ontstaan die de allesverslindende schaalvergroting in de landbouw direct aanpakt; de coöperatie Land van Ons zet juist in op schaalverkleining. In hun aanpak staat niet economie, maar ecologie centraal. De doelstellingen van Land van Ons zijn meer biodiversiteit, gezondere grond en een mooier landschap. Dat klinkt goed, want daarmee verlaat je meteen de eerdergenoemde doodlopende weg.

Kleine revolutie

Hoe werkt het? Land van Ons is een coöperatie zonder directeur, maar met een bestuur dat de samenhang bewaakt en verantwoording aflegt aan alle deelnemers. Niemand bij Land van Ons wordt betaald. Je mag jezelf deelnemer noemen zodra

je een lidmaatschap (€ 20,- voor twee jaar) bent aangegaan. Dat geld gebruikt Land van Ons bijvoorbeeld voor onkostenvergoedingen voor vrijwilligers en het onderhouden van de website. Daarnaast vraagt de coöperatie een bijdrage van minstens € 20,- per jaar waarvan landbouwgrond wordt aangekocht. Deze grond blijft het (evenredige) eigendom van de individuele deelnemer. Inmiddels zijn er zo verspreid over het land al acht percelen verworven die op een ecologisch verantwoorde manier worden beheerd.

Hoewel er ook Zeeuwse deelnemers zijn, heeft Land van Ons hier nog geen land aangekocht. „Toch zien wij in Zeeland zeker kansen, ook in de Zak van Zuid-Beveland”, aldus bestuurslid Bas van Goor. „Land van Ons staat in eerste instantie voor herstel van biodiversiteit en landschap. Hiervoor willen we graag een mooi perceel zien te verwerven in Zeeland. Daarvoor kijken we inmiddels al een maand of drie actief om ons heen.”

lees verder op pagina 11

vervolg 'Groot ombuigen naar klein'

Kamerpolder: gekapte bomen, petaten en campers

Volgens Van Goor zijn alle suggesties hiervoor welkom: "Met een mooi perceel kunnen we, in combinatie met de beheerder/pachter, laten zien hoe het ook kan. Dus niet om zo veel mogelijk economisch rendement te behalen, maar juist meer biodiversiteit. We zoeken naar percelen van circa 4 à 5 hectare, waar bijvoorbeeld een mooie pluktuin of tuinderij kan komen, tot grotere percelen van ongeveer 20 hectare. Let wel, in Zeeland is ook groot-schalige akkerbouw waarbij grondwater wordt onttrokken en dat zoeken we juist ní et. Wij

gaan voor kleinschaligheid in combinatie met lokale verwerking en afzet via de korte keten van boerderijwinkels."

Suggesties en informatie

Die visie sluit helemaal aan bij die van de BZZB. Van Goor: „Er is een duidelijke overlap tussen de activiteiten van onze beide organisaties. We gaan allebei voor meer biodiversiteit en een mooier landschap." De actieve aanpak van Land van Ons is verfrissend en effectief, maar dat pakt natuurlijk nog beter uit als meer mensen zich eraan willen verbinden: „Hoe meer aan-

dacht, hoe meer deelnemers, hoe meer landbouwgrond we kunnen aankopen om op een natuurvriendelijke wijze te laten beheren", aldus Bas van Goor.

Heeft u zelf ideeën over een stuk Zeeuwse landbouwgrond dat volgens u in aanmerking komt voor aankoop door Land van Ons, mail dan uw suggestie naar percelen@landvanons.nl. Meer informatie over de werkwijze en percelen van Land van Ons vindt u op de website www.landvanons.nl.

Donateursdag 18 september 2021

*Wat willen we graag weer een donateursmiddag organiseren. Gaat dat dit jaar weer lukken? Van onze donateurs komt altijd maar een deel naar deze bijzondere bijeenkomst, dus de groep is nooit zo groot. Toch gelden regels zoals de anderhalve meter afstand zowel voor binnen als buiten. Op 17 september besluit de regering of er meer maatregelen losgelaten mogen worden. Dus mocht u mee willen doen, geef u dan tijdig met emailadres en telefoonnummer op bzzb@hetnet.nl of via 0113-649536. Dit graag **voor 10 september!***

Voor wie wil deelnemen is het natuurlijk wel goed om te weten wat wij bedacht hebben. Na jaren keren we terug naar de **Witte Hoeve, Bloemenstraat 37 in Ovezande**. We ontvangen u daar om 13.30 uur in de tuin. In de schuur met het theepottenmuseum vervolgen we het programma rondom Fruit. Appeltaart is de specialiteit van de eigenaresse Wicki Wolff. De Witte Hoeve heeft een hoogstamboomgaard die met een hoogstamabonnement onderhouden wordt door Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Datzelfde SLZ maakt werk van 'Meer natuur voor pittig fruit' bij fruitkwekers en particulieren. Projectleider Rudie Geus komt vertellen over dit initiatief dat al enige jaren ook in Borsele loopt. Natuurlijk hebben we ook een ommetje in de buurt en we eindigen de middag gezellig met een hapje en een drankje rond vijf uur.

